

PRINCE (1958-2016)

A herceg hagyatéka

GÉCZI ZOLTÁN

KORAI LEMEZEI KOMOLY SIKERT HOZTAK, DE SZUPERSZTÁRRÁ A FILMVÁSZON TETTE.

Korlátokat nem ismerő zsenialitása legfőképpen a stúdióban és a színpadon tobzódott, ugyanakkor a vásznon vált szupersztárrá, saját forgatókönyvből rendezett két nagyjátékfilmet, elkészítette minden idők egyik legsikeresebb soundtrack albumát, egyaránt nyert Oscart és Arany Málnát, miközben letörölhetetlen nyomot hagyott a videóklip-korszak vizuális kultúrájában.

Prince Rogers Nelson pályafutása során kérlelhetetlen makacssággal érvényesítette a szerzői szemléletet: alig 18 évesen vált a Warner Brothers legfiatalabb szerződötetett művészévé, akinek – korábban példa nélkül álló módon – teljes körű produceri jogosultságot is biztosított a kontraktus. Korai lemezei komoly sikert hoztak, de szupersztárrá a filmvászon tette. Első nagyjátékfilmjének koncepciója 1983-ban, az 1999 album turnéján öltött alakot: a látványos színpadi showt akarta dramatizált formában vászonra vinni. A *Bíboreső* (*Purple Rain*, 1984) szörnyen kockázatos projektnek indult – a direktor, Albert Magnoli, bár a szakma zseniként tekintett rá, korábban nem rendezett nagyjátékfilmet; Prince semmilyen színészi tapasztalattal nem bírt; s általában véve: buktak meg csúful popsztárvezérelt filmprodukciók ebben az évtizedben –, de a Warner Brothers filmdivíziója biztosította az akkoriban közepesnek számító, mai szemmel nézve komikusan alacsony költségvetést (7,2 millió USD). Magnoli felhasználta Prince forgatókönyvvázlatait, több ízben is leült interjúzni a zenésszel, így alakult ki a végleges szkript, amely a stúdió igényeihez igazodva jóval könyvedebb hangvételű, dramaturgiailag kevésbé komor, mint az eredeti verzió.

A *Bíboreső* javarészt önéletrajzi ihletésű mozi; Prince karaktere, Kölyök egy önnön zsenialitásával maradéktalanul tisztában lévő, becsvágyó fiatal zenész, akinek egyszerűen kell megküzdnie családi problémáival, az eleve ingatag pozícióját fenyegető konkurens zenekarral, egy szakmai vonatkozásokkal terhelt magánéleti válsaggal, legfőképpen pedig: önnön túltengő egójával. A film merészen exponálja apjával való ambivalens viszonyát (aki egyébiránt társszerzőként működött közre a lemezen), vállaltan önterápiás jellegű, ugyanakkor a főszereplő gátlástalanul kérkedik túlfűtött szexualitásával. Prince ekkor alkotta meg a tökéletes színpadi perszónát, amely ragyogóan egyesíti James Brown, Sly Stone, Jimi Hendrix, George Clinton s még megannyi kivételes muzsikos vonásait. Az ingatag dramaturgiai szerkesztet csakis a főszereplő karizmája tartja össze: a film – Prince szándékával szemben – valódi one man show, a szemérmetlenül tobzódó zsenialitás mozgóképes dokumentuma. Jóval közelebb áll a klasszikus koncertfilmekhez, mint a hagyományos drámákhoz, zenei produkcióként telis-tele van innovatív megoldásokkal, bizarr hangszerelésekkel, nem utolsósorban: szípkázóan rafinált popslágerekkel. A lemez nem kevesebb, mint 22 hetet töltött a Billboard lista #1 pozíciójában (holtversenyben Michael Jackson *Thriller* albumával), 13 millió példányszámban kelt el, illetve megkapta a legjobb filmzenének járó Oscar- és Grammy-díjat. A jegybevételek hasonlóan öröndetes adatokkal szolgáltak: bár a mozi a Warner Brothers vezetői a nyílt szexuális utalások sokasága miatt elsőre „botrányosnak” titulálták, a 68 millió bevétel láttán

gyorsan revideálták álláspontjukat, és mesterműként méltatták.

A szenzációs szakmai és finansiális eredmények mellett a *Bíboreső* saját érdemein túlmutató hozzájárulást is tett a kortárs popkultúrához: az explicit szexualitás miatt felháborodott szenátorfeleségek a „morális többség” nevében agitálva terelték politikai síkra Prince dalszerzői tevékenységét. Ekkorra datálható a Parents Music Resource Centert (PMRC) felállítása, amely azóta is cenzori hivatalként vindikálja magának a popzenei dalszövegek minősítését, bőszen ragasztgatva a „Parental Advisory: Explicit Lyrics” („Szülői figyelmeztetés: szókimondó szövegek”) matricákat az általuk kifogásolhatóknak vélelmezett lemezekre. A felháborodott washingtoni feleségek” vakbuzgalma, miként az hasonló esetekben történni szokott, éppen a kívánt hatás ellentettjét váltotta ki: mindamelllett, hogy különösen szórakoztató szenátusi meghallgatásokat eredményezett (mindenképpen érdemes elolvasni Frank Zappa tárgyalótermi jegyzőkönyveit!), oly radikális mértékben emelte a felcédulázott albumok eladási mutatóit, hogy a nagy kiadók körében nem hivatalos elvárássá vált illetén szövegeket igényelni a szerződötetett zenekaroktól.

A *Bíboreső* igazi *star vehicle*-nek bizonyult, így a stúdió ezüsttálcán nyújtotta át a biankó csekket a multimillió eladásokat produkáló művész számára: Prince 360 fokos kreatív kontrollt igényelt és kapott. Első saját rendezése, *A telihold alatt* (*Under the Cherry Moon*, 1996) különös filmes kísérlet – egy elbizakodott auteur vakmerő vállalkozása. Hommage-okkal teliszúfolt formai búvészkedés, kidolgozott cselekmény és karakterek híján bolondos gegek és videóklipszerű jelenetek önfelédelt halmozása, pehelysúlyú ego-trip ez a film, amely kultstátuszba kizárólag Kristin Scott Thomas jelenléte (ez volt a színésznő első egészestés szerepe), fekete-fehér kivitelezése és kivételes zenei anyaga által emelkedhetett. Nagy kár, hogy direktori debütálása nem a *Sign 'O' the Times* lemezt jellemző, komolyabb és intelligensebb alkotói koncepció határozta meg, hanem az 1950-es évek romantikus vígjátékait jellemző attitűd, és kortárs

Howard Hawks imitátorként kívánt bemutatkozni – az eleve alultervezett vállalkozás szükségszerűen kudarcra volt ítélve.

Merőben érthetetlen, hogy a rövid zenés videók terén oly innovatív zenész éppen a nagyjátékfilm műfajában bizonyult konzervatívnak, holott sorozatban, irigylésre méltóan magas színvonalon termelte az aktuális kislemezek mozgóképes változatait (*Alphabet Street*, *Sign 'O' the Times*, *I Wish You Heaven*, *Kiss*), illetve koncertfilmjei (*Sign 'O' the Times*, *Sacrifice of Victor*, *Live at the Aladdin Las Vegas*) is magasan kiemelkednek az iparági átlagból. Filmzenék terén nemkülönböztetve zseniális dolgokat tett-vett: már az 1980-as évek elején kipróbálta magát ebben a bizniszben, de eredeti anyagot sokáig nem komponált más rendező számára. Eme szokásjognak megfelelően Tim Burton is korábban kiadott Prince dalokat kívánt felhasználni a *Batman* (1989) produkciós fázisában, de a zenész – bár kereskedelmi szempontból a stúdió által preferált konstrukció is életképesnek ígérkezett – ez alkalommal meglepő gesztust tett. Bekérte a film workprint kópiáját, bezárkózott Paisley Park nevű hipermodern stúdiókomp-

lexumába, és hat hét alatt egyes-egyedül megírta és feljátszotta a kilenc-sávós soundtracket (csupán a dalok végleges formába öntéséhez kért felkülső közreműködőket, mint Sheena Easton vagy Eric Leeds). A filmes dialógusokat és hangeffekteket bőven felhasználó soundtrack 11 millió eladott példánnyal az 1980-as évek legsikeresebb filmzenei albumává vált, és friss lendületet adott Prince karrierjének. A lemezt kísérő, Tim Burton korszakos *Batman*-interpretációjának stílusában leforgatott *Partyman* (rendezte Albert Magnoli) minden idők egyik legnagyobb videóklipje: a Joker szerepét játszó Prince a rá jellemző lazasággal konkurál Jack Nicholson alakításával, a kivitelezés – díszletek, kosztümök, kameramunka, stb. - ugyancsak nagyszabású, a hangnemen kívül játszott zongoraszóló példa nélkül állóan pimasz húzás az MTV-s slágeripar történelmében.

Nagyjátékfilm terén azonban ismét elhibázott döntést hozott, amikor saját rendezésben, önnön forgatókönyve alapján forgatta le a *Bíboreső* folytatásának szánt, valójában inkább annak vérszegény klónjának tekinthető, vészesen inspirációhiányos *Az irkafirka hidat* (1990). Pompás sztárgárda (The Time zenekar, George Clinton,

Mavis Staples, Tevin Campbell), nagy-szerű zenék és érthetetlenül rosakatag dramaturgia jellemzi a mozit, így a hat évvel korábbi sikerfilm szemérmetlen reciklizálására már nem volt vevő a nagyközönség. *Az irkafirka híd* kudarcra megtörte Prince filmes karrierjét, a rákövetkező évek jogi csatározásai közepette már nem a mozis jelenlét, hanem pusztán alkotói függetlensége, szakmai túlélése volt a tét. (Ekkorra már ugyancsak megromlott a viszonya a Warnerrel, emiatt 1993-ban példátlanul radikális gesztusként megtagadta korábbi nevét, de a szerződésben vállalt kötelmei alól csak három évvel később nyert felmentést.) Legfontosabb filmes munkáját baráti szívésségből vállalta: zenei szerkesztőként dolgozott, illetve dalokat adott Spike Lee *Girl 6 – A hatodik hang* című filmjéhez (1996), amely a stúdió reményeivel szemben pénzügyi és kritikai szempontból egyaránt kellemtelen fiasónak bizonyult.

Három film, 53 lemez, mintegy 150 zenés videó, közel 180 filmzenei album adja ki az elképesztően termékeny karrier katalógusát, amelyhez utóiratként minden valószínűség szerint csatlakozni fog egy életrajzi dráma – reménykedjünk benne, hogy méltóképpen állítanak mozgóképes emléket a kortárs popkultúra meghatározó ikonjának. •

„Vállaltan önterápiás jellegű”
(Albert Magnoli: *Bíboreső*)

